

26.5.2021

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: HE 74/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Tieteellisten seurain valtuuskunta kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä 74/2021 vp ja toteaa seuraavaa:

Tieteellisten seurain valtuuskunta koordinoi tieteen avoimuutta Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut sille ko. tehtävän vuonna 2018. Koordinaatiota ohjaa Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallinen ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina suomalaisen tutkimusyhteisön edustajat.

Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallinen ohjausryhmä hyväksyi 13.4.2021 kansallisen linjauksen [Tutkimusaineistojen ja -menetelmien avoimuus. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma 2021–2025. Osalinjaus 1: Tutkimusdatan avoin saatavuus](#). Kaikki suomalaiset korkeakoulut ja tutkimuslaitokset ovat sitoutuneet Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistukseen ja sen myötä myös toimeenpanemaan tutkimusdatan avoimen saatavuuden osalinjauksen. Täten Suomessa on olemassa tutkimusyhteisön luoma, hyväksymä ja toimiva järjestelmä, joka mahdollistaa kansallisten toimintapoliittikkojen laatimisen ja päivittämisen tutkimusaineistojen avoimuuden.

Kansallinen osalinjaus on periaatteiden tasolla yhteensopiva nyt lausunnolla oleva esityksen kanssa avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Kansallinen linjaustyö tukee tutkimusaineistojen osalta sisäänrakennetun avoimuuden periaatetta ja FAIR-periaatteita (löydettävissä, saatavilla, yhdistettävissä ja uudelleen käytettävissä). Avoimuus nähdään kansallisessa linjaustyössä oleellisena tutkimuksellisenä perusarvona. Lakiesityksessä korostuu asianmukaisesti myös tutkijoiden vapaus olla avaamatta tutkimusaineistoa, joka mahdollistaa 'niin avointa kuin mahdollista, niin suljettua kuin välttämätöntä' -periaatteen noudattamisen.

Tieteen puolesta.

Tutkimusyhteisön omassa linjaustyössä on korostettu tutkimusaineistojen avoimuuden mahdollistamista aineistonhallinnan suunnittelulla sekä metatietojen huolellisella laatisella. Vastuullinen avoimuus turvataan tutkijoille tarjotun koulutuksen ja palveluiden avulla.

Merkittävimpiä eroavaisuuksina tutkimusyhteisön linjauksen ja nyt esitetyn lainsäädäntöesityksen välillä on avoimien tutkimusaineistojen lisensointi. Lakiesitys velvoittaa täysin avoimen lisenssin käyttöä avoimeksi asetetuille tutkimusaineistoille. Lakiesityksen määrittelemä lisenssi mahdollistaa aina myös kaupallisen hyödyntämisen. Tutkimusyhteisön asettama tavoite puolestaan korostaa oikeudellisten ehtojen ja lisenssien olemassaolon tärkeyttä (osalinjauksen tavoite 2), mutta ei aseta yleistä määritelmää lisenssin sisällöstä tai laajuudesta. Lakiesityksessä oleva vaatimus avoimuudesta aina myös kaupalliseen käyttöön voi johtaa haluttomuuteen asettaa tutkimusaineistoja julkisesti saataville ja täten lainsäädännön piiriin. Tutkimusyhteisö on linjannut itse, että jokaisen tutkimusaineiston kohdalla on vastuullista pohtia sopiva lisenssi juuri kyseiselle tutkimusaineistolle.

Terminologisesti tutkimusaineisto sekä forskningsmaterial ovat linjassa tutkimusyhteisön kansallisten linjausten kanssa.

Liite: [Tutkimusaineistojen ja -menetelmien avoimuus. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma 2021–2025. Osalinjaus 1: Tutkimusdatan avoin saatavuus.](#)

Toimeksi saaneena

Lea Ryyänen-Karjalainen

Toiminnanjohtaja, Tieteellisten seurain valtuuskunta